

Vaarwel Vaerwel, welkom Warwello

Tussen 6 augustus 1354 en 31 januari 1355 liet de Hollandse graaf Willem V (1345-1389) een muntinstructie opmaken waarbij 'B[ar]tolomeyse vaer wel en[de] ian mo // rant coeplude van lombardien' opdracht kregen in Dordrecht gouden schilden en zilveren munten te slaan. Deze instructie is alleen bekend als minuut (concept), dat wil zeggen als oorkonde die is voorbereid maar nog niet uitgevaardigd. In navolging van Van Gelder vermoedt Grolle dat de instructie wel is uitgevoerd en wel vanaf november 1354.¹ Als dat klopt passen beide lombarden in de lange lijst muntmeesters van Noord-Italiaanse (Lombardische) oorsprong, die in de Lage Landen actief zijn geweest.² Over Lombarden heeft de Duitse hoogleeraar Reichert enkele jaren geleden het overzichtswerk *Lombarden in der Germania-Romania* gepubliceerd.³ Aan de hand hiervan kan de 'Bartolomeyse vaer wel' uit de instructie worden geïdentificeerd. Vaerwel zal de verhollandsing van de familienaam Warwello zijn. Leden van deze lombardenfamilie worden gedurende de veertiende en vijftiende eeuw op verschillende plaatsen in de Lage Landen genoemd. Reichert kent drie vermeldingen van (deze) Bartolomeus Warwello. Op 8 januari 1332 kreeg hij van de Gelderse graaf een concessie om gedurende veertien jaar in Zaltbommel te werken en te handelen. Vanaf 18 september 1335 was hij één van de drie pachters van een tol in het Vlaamse Damme. Op 18 oktober 1354 blijkt hij aanwezig in het lombardenhuis te Aken. Hij wordt dan Bartholomeus Vorvello de Castagnolis genoemd. Reichert vermoedt dat met Castagnolis de plaats Castagnole della Lanze in de regio Asti

wordt bedoeld.⁴ Deze vermelding is kort voordat de Hollandse muntordonnantie volgens Van Gelder en Grolle zou zijn uitgevoerd.

Interessanter dan de identificatie van Warwello zijn de gegevens over zijn zakelijke activiteiten. Bert van Beek wees erop dat vanaf het laatste kwart van de dertiende eeuw zowel in Engeland, Frankrijk als de Lage Landen veel Italianen als muntmeester werden aangesteld. De start viel samen met het invoeren van grotere denominaties dan de gebruikelijke penning: eerst grote zilverstukken, en later gouden munten. Deze werden in Italië al langer geslagen, en dus was daar de technische deskundigheid opgebouwd. Tegelijkertijd beschikte tenminste een aantal Italianen over voldoende financiële middelen om te voorzien in het werkkapitaal dat nodig was voor het muntbedrijf. Met het aanstellen van Italianen als muntmeesters konden de muntheren dus twee vliegen in één klap slaan: zij combineerden technische expertise met financiële slagkracht.⁶

Uit de schaarse gegevens over Warwello wordt echter duidelijk dat hij als muntmeester geen specialist was. In tegendeel: in Zaltbommel trad hij op als handelaar, en in Damme pachtte hij een tol. In Aken bevond hij zich in het gezelschap van andere lombarden, wat suggereert dat hij in 1354 nog steeds in

JOS BENDERS

Holland, Willem V (1345-1389), Gouden schild (Grolle 17.2.1.) (foto: Geldmuseum)

de geldhandel actief was. Mogelijk was een dergelijk patroon karakteristiek voor lombarden (en andere middel-eeuwse ondernemers). Het muntmeesterschap was dan eenvoudigweg een economische activiteit die men gedurende korte tijd uitoefende, en geen beroep voor het leven. Het grote aantal muntmeesters van Lombardische afkomst in de veertiende eeuw heeft dan weinig of niets te maken met technische expertise om nieuwe soorten munten te slaan. Die zal inmiddels ook lokaal zijn opgebouwd, waardoor men niet langer op Italianen was aangewezen. Het financiële element bleef echter: een muntmeester moest de hele muntslag uit eigen zak (dan wel met compagnons) financieren. Lombarden vervulden op de eerste plaats een bankiersfunctie. Kennis van financiële markten en de bijbehorende netwerken zullen zeker van belang zijn geweest voor de inkoop van muntmateriaal en de afzet van munten. Financiële kennis lijkt me voor de meeste muntmeesters minstens zo belangrijk te zijn geweest als technische expertise. Als ondernemers waren de Lombarden in ieder geval pragmatisch genoeg om hun kansen te grijpen. Bartholomeus Warwello is een goed voorbeeld: zowel geografisch als qua inkomstenbronnen was hij zeer flexibel.

Nadere biografische gegevens over muntmeesters van Noord-Italiaanse afkomst kunnen meer zicht bieden op het

hoe en waarom van hun werkzaamheden. Van Beek behandelde vooral personen die gedurende een langere periode in de Lage Landen als muntmeester actief waren zoals Falco da Lampaggio (actief 1328-1347) en Percivale del Portico (actief 1334-1362) (in de Lage Landen meestal Percival du Porche genoemd).⁶ Uit onderzoek zal moeten blijken of een dergelijke langdurige loopbaan de regel was, dan wel een incidenteel muntmeesterschap zoals dat van Warwello. ■

Met dank aan dr. William Day (Fitzwilliam Museum, Cambridge) voor zijn nuttige opmerkingen bij een eerdere versie. Hij heeft onderzoek verricht naar Lombardische muntmeesters en zal binnenkort publiceren over Percivale del Portico.

Jos Benders is als numismaat geïnteresseerd in de middeleeuwse muntslag en als organisatiewetenschapper in de organisatie van het muntbedrijf. Hij is voorzitter van de redactie van het *Jaarboek voor Munt- en Penningkunde*.

NOTEN

1. H.E. VAN GELDER Het Hollandse muntwezen onder het Huis Wittelsbach *Jaarboek voor Munt- en Penningkunde* 39 (1952) 2, noten 3 en 4; J.J. GROLLE *De muntslag van de graven van Holland tot de Bourgondische unificatie in 1434* (Amsterdam 2003) deel II: 20-21, document 9 en noot 1.
2. E.J.A. VAN BEEK Groot, goud en de Italiaanse muntmeesters in Brabant en Vlaanderen, *De Beeldenaar* 23 (1999) 269-279.
3. W. REICHERT *Lombarden in der Germania-Romania* (Trier 2003).
4. REICHERT, op.cit., respectievelijk p. 801, p. 232 en p. 24.
5. VAN BEEK, op.cit. p. 274.
6. VAN BEEK, op. cit. p. 275-276.